

ціях, незважаючи на те, що відповідальним редактором першого й рецензентом другого був відомий лінгвіст М.А.Жовтобрюх. Названі довідники не торкаються вимови слів у контексті /потоці мовлення/, тому не розглядають міжслівної асиміляції та подовження звуків, ненаголошених слів коло наголошених /проклітик та енклітик/ тощо. Непогодженість у нормуванні такої національно-культурної цінності, якою є українська літературна вимова, можна, очевидно, пояснити тим, що значно доступніше впорядковувати писемну форму літературного мовлення, ніж ефемерну усну, ще й на фоні вельми розгалуженої діалектної диференціації. Крім того, розвиткові ґрунтовних фонетико-орфоепічних досліджень в Україні не сприяла відсутність цілеспрямованого фінансово-технічного забезпечення, що могла б гарантувати лише реально суверенна держава. Проте, незважаючи на нелегкі умови для розвитку всієї філологічної науки, українські мовознавці різних епох і регіонів заклали основну теоретичну базу для сучасних фонетико-фонологічних та орфоепічних досліджень літературного і діалектного мовлення, яке, зазнавши в багатьох етнічних частинах України досить помітної русифікації, вимагає сьогодні негайних і добре організованих навчально-методичних заходів, зокрема підготовки кваліфікованих учителів, відкриття нових українських шкіл та виховання національно-мовної свідомості юного й дорослого населення краю.

Свій вагомий вклад у цю важливу справу вносить Товариство української мови ім. Т.Шевченка, його свідомі активісти - письменники, викладачі вузів, учителі, студентська й учнівська молодь, численна громадськість. До популяризації українських орфоепічних норм прилучалося теж українське радіо своїми систематичними передачами "Слово про слово" і орфоепічними іграми для дітей дошкільного віку.

Відродження нормального українського мовлення по всій Україні створить надійну основу для духовного єднання нації.

Н.Я.Дзюбишина-Мельник
м. Київ

ХУДОЖНІЙ СТИЛЬ ЯК ОРГАНІЧНА СКЛАДОВА ОНТОГЕНЕЗУ МОВИ ОСОБИСТОСТІ

У поняття розвитку мови дітей дошкільного віку звичайно включають такі процеси: оволодіння звуковою системою мови /вимова звуків, наголошування слів, інтонації рідної мови/, засвоєння /активне і пасивне/ словника, оволодіння системами словотвору, словозміни,

синтаксису /тобто вміння правильно будувати речення/. Певною мірою суди зараховують і розвиток мовного чуття щодо стилістично маркованих слів /зокрема щодо слів ввічливості, слів із відтінком лагідності і, навпаки, - з відтінком грубості/. Насправді дитина значно ширше оволодіває стилістичною системою, ніж це традиційно вважають. Свідченням цього є жартівливе і навіть іронічне вживання як стилістично маркованих, так і нейтральних слів. Напр., дитина 4-х років із сміхом: "Он капуста, капуста! Дивись, капуста! /на буйки білого кольору/". Ще важливіше мати на увазі, що процес онтогенезу мови невіддільний також від засвоєння стильової диференціації асобів шви всіх рівнів /фонетичного, лексичного, граматичного/. Таке засвоєння полягає у стихійному формуванні вміння добирати і поєднувати різні засоби залежно від сфери спілкування. Звичайно, малюк не включається в усі п'ять сфер, із якими традиційно пов'язують виділення п'яти стилів /розмовно-побутового, художнього, офіційно-ділового, наукового, мови масової інформації/. Ними володіє доросла людина. Проте вже для малюка засвоєння мови не обмежується одним, а саме розмовно-побутовим стилем, як можна було б думати **3** огляду на те, що саме завдяки цьому стилю дитина вчиться спілкуватися **3** іншими людьми, включається у життя того суспільства, яке його оточує. Справді, розмовно-побутовий стиль обслуговує ту дуже важливу сферу спілкування, котра пов'язана з вираженням і задоволенням життєво /у біологічному розумінні/ важливих потреб маленької істоти, власне, **3** утилітарною стороною існування людини. Не менш важливе одночасне засвоєння також художнього стилю, пов'язаного **3** естетично-образним спілкуванням, із тим спілкуванням, яке стосується, по суті, задоволення духовних потреб людини. /Безумовно, засвоєння і використання художнього стилю не єдиний спосіб вираження і задоволення духовних потреб людини/.

Засвоєння художнього стилю починається **3** фольклору, точніше **3** колискової пісні. Приблизно з 4 - 5-ти місяців підключаються чимраз більше також забавлянки, дитячі пісеньки. Після року /десь з I року і 3-х місяців/ в естетично-образне спілкування входить народна казка, ще згодом - скоромовка, загадка.

Прилучення дітей до літературних творів /віршів, казок, оповідань/ починається приблизно з півторарічного віку.

Оволодіння художнім стилем /у двох його формах - фольклорі і літературних творах/ має конкретні прояви. Основні з них: цитування цілих творів і фрагментів, переказування, перефразування /свідоме і несвідоме/, стилізація, складання оригінальних творів /фантазу-

вання/. У дітей, обізнаних із фольклором, названі явища виявляються раніше, повніше, яскравіше.

Попередні спостереження свідчать, що національний фольклор разом із раннім засвоєнням стильової диференціації засобів мови стимулює пробудження чутливості до слова практично у всіх дітей, тоді як літературні твори - переважно у художньо обдарованих.

А.С.Токарська
м. Львів

МОВА І СТИЛЬ МОЛОДІЖНОЇ І ДИТЯЧОЇ ПЕРІОДИКИ

Докорінно нові погляди на процеси оновлення суспільства, нове бачення концепції цінностей ставить творчу особистість в умови неодмінного оновлення усієї мислєдіяльності і мовлення. Проте цей процес не охопив усі засоби масової інформації. Окремі молодіжні та дитячі видання зберігають ще й досі мало демонтовану модель газетної мови 60 - 70-х років.

Вузька мережа видань для надзвичайно неоднорідної читацької аудиторії - молоді і дітей - із їх різноманітними психологічними і віковими особливостями, щоостаточно сформувалася приблизно в 40-х роках, сприяла "універсалізації" мови, ігноруванню її соціальної диференціації, атакож того мовного середовища, в якому перебуває індивідуум.

Неувага до проблем функціонування мови молодіжної періодики не впливає позитивно на процес удосконалення мови і стилю засобів масової інформації. Точна наукова оцінка мовностилістичного рівня молодіжної і дитячої преси на різних етапах історичного розвитку в нашій країні посприяє окресленню новизни та кола завдань у відборі найдієвіших засобів впливу на молодь.

При формуванні системи періодичної преси для дітей у 20 - 30-х роках була закладена цінна ідея: охопити всі вікові категорії дітей різноманітними виданнями, враховуючи, національні особливості читачів. Так, від початку 20-х і до кінця 30-х років із різною тривалістю виходу існувало більше півсотні видань для дітей. Крім того, мережу молодіжної періодики доповнювало II видань для юних читачів інших національностей, які проживали в той час на Україні. Це такі журнали, яз: "Бъди готов" - болгарською мовою, "Штандар піонера", "Бендзь готув" - польською мовою, "Дітромпетс" - німецькою мовою, "Піонерос" - грецькою мовою, "Фрейд", "Рай грейт" - єврейською та іншими мовами.